

УДК 371.13:373.21:792

Н. Б. СИРОТИЧ

**МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО
ВІКУ**

На основі аналізу досліджень педагогічної теорії та практики професійної підготовки у закладах вищої освіти обґрунтовано організаційно-педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх дошкільних педагогів в організації театральної-ігрової діяльності дітей дошкільного віку. Розроблено експериментальну модель підготовки майбутніх дошкільних педагогів до формування творчих умінь старших дошкільників засобами театралізованої діяльності.

Ключові слова: професійна компетентність, театралізована діяльність, творчі уміння.

Н. Б. СИРОТИЧ

**МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ФОРМИРОВАНИЯ
ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ
ВОСПИТАТЕЛЕЙ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА**

На основе анализа исследований педагогической теории и практики профессиональной подготовки в заведениях высшего образования, обоснованы организационно-педагогические условия формирования профессиональной компетентности будущих дошкольных педагогов в организации театрально-игровой деятельности детей дошкольного возраста. Разработана экспериментальная модель подготовки будущих дошкольных педагогов к формированию творческих умений старших дошкольников средствами театрализованной деятельности.

Ключевые слова: профессиональная компетентность, театрализованная деятельность, творческие умения.

N. B. SYROTYCH

**METHODOLOGICAL ASPECTS OF THE PROFESSIONAL COMPETENCE
DEVELOPMENT FOR THE FUTURE PRESCHOOL TEACHERS**

This article substantiates comprehensive organizational and pedagogical conditions for the professional competence development of the future preschool teachers in the organization of theatrical and game activity of the pre-school children on the ground of the analysis of educational theory research and the experience of the professional training in the institutions of higher education. Article presents an experimental model of the future preschool teachers training in the development of the creative skills of senior preschoolers by means of theatrical activity.

Keywords: professional competence, theatrical activity, creative skills.

У сучасній системі вищої педагогічної освіти оновлюється зміст навчально-виховної підготовки студентів дошкільних факультетів з опорою на педагогічні інновації стосовно розв'язку творчих завдань. Внаслідок цього відбуваються зміни у формах та методах навчання, використання яких зорієнтоване на формування професійної компетентності вихователя, причому не лише предметної чи соціальної, а й мистецької.

Дефініція «професійна компетентність дошкільного педагога» характеризується наявністю глибоких фахових знань і педагогічних умінь, поєднання яких зорієнтоване на практичне впровадження майстерної професійної діяльності.

Сучасний студент спеціальності «Дошкільне виховання» покликаний виконувати роль суб'єкта творчо-пізнавальної діяльності, тому система професійної освіти має передбачати безперервне удосконалення фахових умінь майбутнього педагога дошкільного навчального закладу (ДНЗ) засобами створення стимулюючого середовища для розвитку його творчих здібностей та інтересів.

Аналізуючи зміст Концепції виховання дітей та молоді у національній системі освіти, треба зазначити, що питання підготовки майбутніх кваліфікованих педагогічних працівників розглядається як одне з пріоритетних: гуманістичний характер виховання здійснюється на основі глибокого вивчення природи вихованців та успішного співробітництва в навчально-виховному процесі, а «процес виховання органічно поєднаний з процесом навчання молоді, опанування нею основ наук, багатства національної й світової культури» [5, с. 30].

Від процесу рівня підготовки майбутніх дошкільних педагогів залежить формування суспільно досконалої педагогічної системи, виконання завдань і вимог професійної освіти, яка завжди працює на перспективу. Вочевидь, підґрунтям якісної професійної підготовки повинно бути усвідомлення майбутнім фахівцем значення власної конкурентоспроможності, рівня професійної компетентності та знання дидактичних принципів педагогічного процесу.

Професійна компетентність вихователя дітей дошкільного віку тісно пов'язана з його суспільно-педагогічною діяльністю, адже кожен педагог дошкільнят, реалізуючи соціально-культурний досвід багатьох попередніх поколінь, надає йому нового творчого характеру й полікультурного імпульсу. Тому важливо у процесі підготовки майбутніх дошкільних педагогів розглядати поняття «педагогічна компетентність» через призму творчості й педагогіки мистецтва, формуючи та розвиваючи у студентів необхідні їм мистецькі знання, вміння і навички.

Сутність і зміст педагогічної компетентності є предметом наукових досліджень В. Андрущенко, І. Зязюна, В. Сластьоніна, З. Слєпкань, О. Мороза, В. Юрченка й інших вчених. Науковці розкривають структуру професійної компетентності педагога, вивчають і класифікують педагогічні вміння, визначають поняття складових компетентності тощо.

Вивченням і розробкою методологічних аспектів формування педагогічної компетентності через призму мистецтва займалися В. Абрамян, О. Комаровська, О. Отич, Г. Падалка, С. Соломаха й інші науковці. Так, О. Отич формулює принципи загальнонаукової методології педагогіки мистецтва, серед яких зазначає «принцип поліхудожності та інтеграції мистецького та професійно-педагогічного компонентів у змісті професійної підготовки майбутніх педагогів; принцип системності мистецько-педагогічної діяльності; педагогічно-творчої спрямованості взаємодії студентів із мистецтвом тощо» [6, с. 13].

О. Богініч, акцентуючи на пробудженні активності та індивідуальності студента з метою перетворення дошкільного педагога у носія «культурного потенціалу системи сформованих цінностей», наголошує на необхідності впровадження у педагогічний процес культурологічного принципу» [2, с. 243].

Новітні аспекти творчого розвитку в становленні педагогічної компетентності майбутніх педагогів висвітлюються також у працях сучасних науковців (Л. Макрідіна, О. Приходько, О. Слободян, Л. Манчуленко). Творчість вихователя ДНЗ визначена ними суттєвою і необхідною характеристикою педагогічної компетентності, оскільки формування творчого ставлення до своєї професії – це початок і фундамент становлення особистості майбутнього фахівця.

Духовно-моральна й інтелектуальна культура суспільства включає один з пріоритетних напрямків науки й освіти, а саме: підготовку кваліфікованих, компетентних кадрів, здібних до творчої праці, професійного розвитку [7, с. 5]. Модернізація змісту дошкільної освіти передбачає розвиток у майбутніх педагогів нових цінностей, а тому важливо, щоб студенти виявили бажання до створення передумов для розкриття своїх творчих можливостей.

Аналіз науково-методичної літератури показує, що в педагогічній практиці сформульовані певні принципи формування педагогічної компетентності студентів у процесі вивчення мистецьких дисциплін. Проте потребують вирішення питання навчання майбутніх дошкільних педагогів прийомом театральної творчості, адже педагогіка за своєю суттю є не

лише наукою, а й мистецтвом. Тому постать майбутнього вихователя ДНЗ, його професійна компетентність, конкурентоспроможність, авторитет і популярність набувають своєї вартості лише в контексті досконалого володіння педагогічною майстерністю, творчою інноваційною діяльністю та прийомами театральної педагогіки.

Метою статті є визначити фактори розвитку та формування професійної компетентності майбутніх дошкільних педагогів, а також обґрунтувати організаційно-педагогічні умови підготовки до організації театральної-ігрової діяльності дошкільників.

Нами розроблено експериментальну модель підготовки майбутніх педагогів ДНЗ до формування творчих умінь старших дошкільників засобами театралізованої діяльності. Умовою формування професійної компетентності та високого рівня готовності студентів до вирішення професійних завдань вихователя є розвиток у них «високої педагогічної майстерності, постійного пошуку і удосконалення методів викладання, осмислення надбань педагогів-новаторів» [3, с. 76–77].

На нашу думку, сутнісні характеристики педагогічної компетентності майбутніх дошкільних педагогів такі:

- досконале володіння теоретичними знаннями з метою підвищення рівня освітніх державних стандартів;
- педагогічна майстерність і творча, дослідницька діяльність;
- самовдосконалення і творча праця педагога над собою;
- володіння знаннями із суміжних з дошкільною педагогікою наук, зокрема, основами театральної педагогіки;
- володіння культурним, етнодуховним потенціалом;
- сприйняття педагогічної діяльності через призму мистецтва;
- застосування на практиці новітніх методик навчання й виховання дітей дошкільного віку тощо.

Майбутній вихователь повинен відчувати у своєму внутрішньому «Я» наявність педагогічного покликання та постійне бажання підвищувати рівень науково-філософського світогляду, загальної професійної культури і творчого потенціалу.

Дошкільний педагог покликаний виконувати дві основні ролі: навчати, допомагаючи дошкільникам набути нові знання, і виховувати, але одночасно захоплювати, зацікавлювати, «заряджати» творчою мотивацією. Він зобов'язаний сформувати у дитини здатність емоційно сприймати явища та події навколишнього світу, взявши за основу процесу соціалізації формування творчих умінь виховання засобами синкретичного мистецтва – театального. Виконання цього суспільного завдання і становить сферу професійної компетентності дошкільного педагога-митця.

У межах проведеного нами дослідження розроблено модель підготовки майбутніх дошкільних педагогів до формування творчих умінь старших дошкільників засобами театралізованої діяльності. Загальна структура цієї моделі базується на реалізації у навчально-виховному процесі студентів спеціальності «Дошкільна освіта» завдань, що умовно поділені на три етапи – підготовчий, когнітивний і квазіпрофесійний (рис. 1).

Змістовим наповненням цих етапів передбачено:

- розробку та впровадження спецкурсу «Дошкільники і театр» з метою розвитку у студентів професійного інтересу до питань та проблем творчого розвитку дошкільників засобами театралізованої діяльності; організації процесу вивчення психолого-педагогічних основ виховання дошкільників засобами мистецтва і формування власних акторських й режисерських умінь, а також уміння організувати освітньо-виховну діяльність з дитиною на основі театральної творчості;
- розробку театралізованих тренінгів і майстер-класів з митцями театру; підбір та інсценування художніх творів для театралізації (у процесі підготовки та впровадження спецкурсу «Дошкільники і театр»);
- проведення культурно-мистецьких заходів з метою підвищення рівня мистецького сприйняття життя у студентів, організацію мистецького клубу вихідного дня і колективних походів у театри;
- створення студентського лялькового театру «Рукавичка» з метою практичного навчання студентів технікам водіння театральних ляльок, організацію репетицій і виступів з підготованими виставами для дошкільників;
- створення музею дитячого театру з метою ознайомлення майбутніх вихователів з

історією та видами дитячого театру чи театралізованих ігор, «відкриття» музею студентами й викладачами, підбір експонатів та художньої літератури; організація екскурсій;

– організацію педагогічної практики студентів у ДНЗ, одним із завдань якої є створення майбутніми дошкільними педагогами театральної студії для дітей «Кольорове сонечко», активну участь студентів у підборі репертуару, сценографії та проведенні репетицій з дошкільниками, організації виступів тощо).

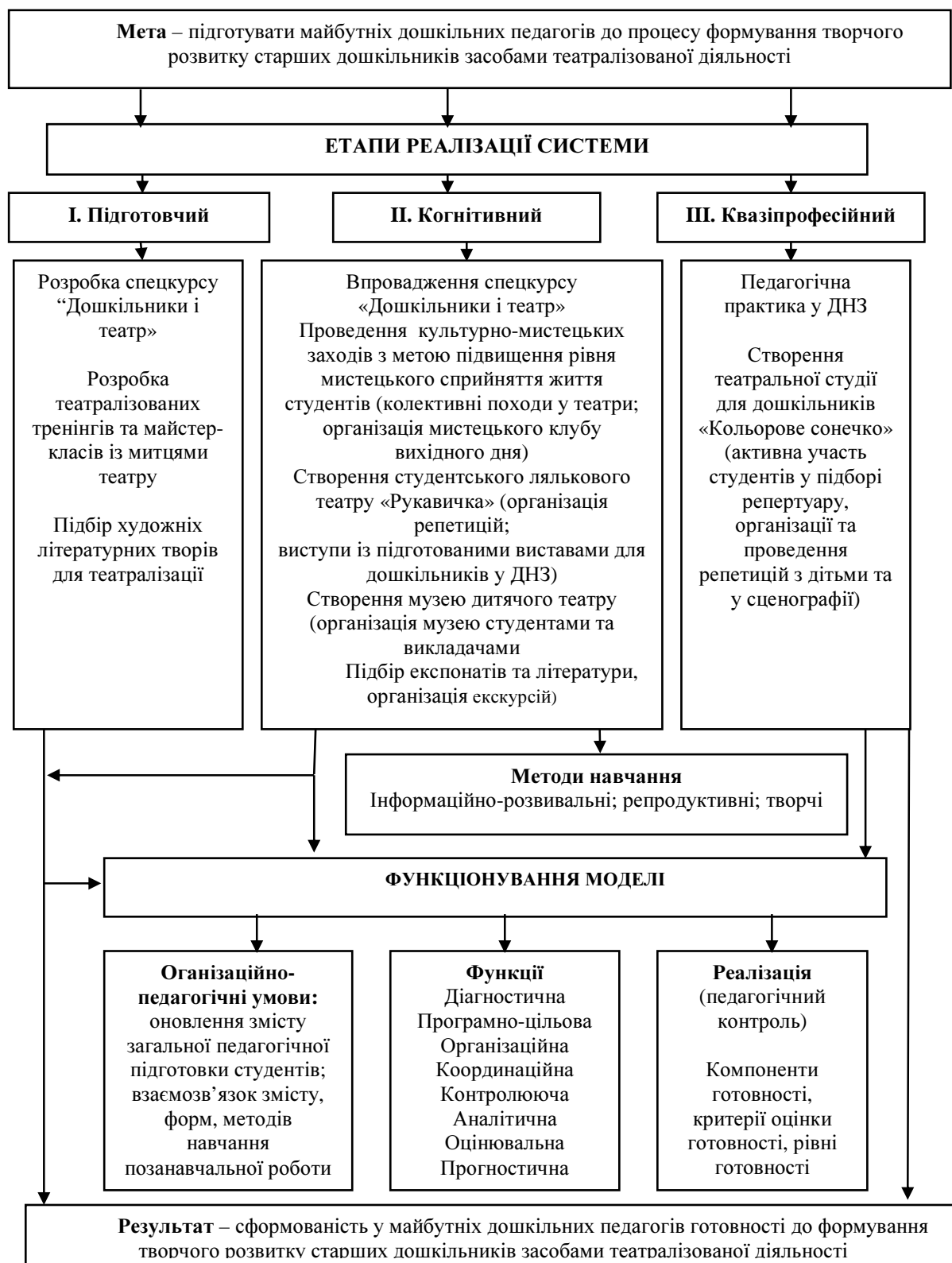

Рис. 1. Модель підготовки майбутніх дошкільних педагогів до формування творчих умінь старших дошкільників засобами театралізованої діяльності.

Методами навчання розробленої моделі підготовки майбутніх дошкільних педагогів до формування творчих умінь старших дошкільників засобами театралізованої діяльності нами обрані інформаційно-розвивальні, репродуктивні та творчі. З функцій визначено діагностичну, програмно-цільову, організаційну, координаційну, контролюючу, аналітичну, оцінювальну.

У процесі практичного втілення моделі реалізується інноваційний підхід в осмисленні нового мистецького погляду на професійну компетентність майбутнього вихователя ДНЗ, здійснюється підготовка спеціаліста, здатного кваліфіковано, творчо, неординарно вирішувати суспільні виховні завдання та одночасно власним прикладом формувати у дошкільників любов до театрального мистецтва.

За нових організаційно-педагогічних умов (оновлення змісту загально-педагогічної підготовки студентів; взаємозв'язок змісту, форм, методів навчання та позанавчальної роботи) особистість студента формується під провідним впливом методів і прийомів театральної педагогіки з метою «формування особистісної царини фахівця», адже педагогічна діяльність, на думку В. Абрамяна, якраз полягає у самостійній перебудові шляхом перетворення старих стереотипів [1, с. 22].

Під впливом мистецтва реалізується завдання формування національної свідомості студентів та глибше пізнання ними власного духовного світу, вдосконалюється естетичне сприйняття і розвивається емоційна сфера, що відповідно зумовлює перетворення процесу формування професійної компетентності майбутніх педагогів у мистецьку дію, синкретичну за своєю природою. Як вважає І. Зязюн, той, хто освоює педагогічну професію, повинен ставити за мету вивчення та освоєння принципів театральної педагогіки, яка допомагає розвивати практичні навички на рівні підсвідомості.

Дошкільний педагог у своїй діяльності повинен насамперед керуватися знаннями психолого-педагогічних особливостей дошкільників з метою досягнення поставленої перед собою творчої мети. І все ж йому будуть вкрай необхідними знання мистецьких дисциплін, адже режисер – автор вистави, а отже він повинен володіти усіма особливостями «постановки» навчально-виховного процесу з використанням засобів театралізованої діяльності.

Щодо такої вродженої якості, як талант, влучно сказав А. Макаренко: «Я добивався опанування майстерності, спочатку навіть не вірив, та чи є така майстерність або чи потрібно говорити про так званій педагогічний хист. Але хіба можемо ми покластися на випадковий розподіл талантів? Скільки у нас таких особливо талановитих вихователів? І чому має страждати дитина, котра потрапила до не талановитого педагога? Й чи можемо ми будувати виховання... в розрахунку на талант? Ні. Треба говорити лише про майстерність, тобто про дійсне знання вихованого процесу, про виховане вміння» [4, с. 233–234].

Нашим дослідженням встановлено головну закономірність: процес формування професійної компетентності, творчої особистості майбутнього педагога ДНЗ і підготовка його до формування творчих умінь дошкільників зумовлені орієнтацією на застосування у навчально-виховному процесі студентів засобів театралізованої діяльності, вивчення мистецьких дисциплін, впровадженням практичних занять для вдосконалення акторських і режисерських умінь.

Запропонована нами модель спрямована на досягнення такого педагогічного результату, як сформованість у майбутніх дошкільних педагогів уміння реалізовувати процес творчого розвитку старших дошкільників засобами театралізованої діяльності. Зрозуміло, що сформованість таких умінь є однією із сутнісних характеристик професійної компетентності майбутнього дошкільного педагога – інтеграційною, якісною характеристикою його педагогічно-мистецької діяльності.

Отже, вдосконалюючи власну педагогічну майстерність, реалізуючи творчі вміння, вихователь ДНЗ зможе підвищити рівень своєї «талановитості», а загалом й професійної компетентності в роботі з дітьми дошкільного віку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абрамян В. Ц. Театральна педагогіка / В. Ц. Абрамян. – К.: Лібра, 1996. – 224 с.
2. Богініч О. Закономірності фахової підготовки майбутніх вихователів: методичне вираження // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 16 жовтня 2008 року, м. Київ / О. Богініч. – К., 2008. – С. 241–245.
3. Кошманова Т. Можливості впровадження американського досвіду професійної підготовки вчителів у

- теорію і практику сучасної педагогічної освіти Т. Кошманова // Рідна школа. – 2002. – № 1. – С. 74–77.
4. Макаренко А. С. Цель воспитания // Собр. сочинений. В 7 томах. – М.: Изд-во АПН РСФСР, 1958. – Т. 5. – С. 228–241.
 5. Методична робота в ДНЗ / Упоряд. Л. А. Швайка. – Харків: Основа, 2007. – 288 с.
 6. Отич О. Педагогіка мистецтва: сутність та місце в системі наук про освіту / О. Отич // Мистецтво та освіта. – 2008. – № 2. – С. 13–17.
 7. Первушина А. В. Формування риторичних умінь у майбутніх соціальних педагогів : Автореф. дис. ... канд. пед. наук / А. В. Первушина. – Тернопіль, 2002. – 20 с.